

Woensdag 9 februari 2011

Toespraak van JOKE SCHAUVLIEGE

VLAAMS MINISTER VAN LEEFMILIEU, NATUUR EN CULTUUR

Participatie in Vlaanderen 2 - Participatiesurvey 2009

(enkel het gesproken woord telt)

Dames en heren,

Ik dank de onderzoekers van harte voor deze Participatiesurvey. Uw schat aan resultaten nodigt uit tot verdere analyse. Graag geef ik u vandaag enkele eerste reacties.

Dat cultuurparticipatie uitgebreid in de survey aan bod komt en dat de onderzoekers in mijn beleidsnota aanknopingspunten vinden, die - volgens hun analyse - een goede basis vormen voor een positief participatiebeleid - stemt mij natuurlijk blij.

Er lopen door de resultaten drie rode draden:

1. Het belang van de ouders, het gezin, het ouderlijke milieu in de ontwikkeling van de culturele competentie en in participatiekansen;
2. Digitalisering en cultuurparticipatie;
3. Cultuureducatie als smaakmaker voor participatie.

(Het belang van de ouders, het gezin, het ouderlijke milieu in de ontwikkeling van de culturele competentie en in participatiekansen)

In mijn beleidsnota beklemtoon ik de sleutelrol van ouders (en grootouders) in de ontwikkeling van de culturele competentie van kinderen. Dit onderzoek bevestigt dat:

- Ouders hebben een rolmodelfunctie
- Ouders spelen een belangrijke rol in de toeleiding naar sociaal-culturele verenigingen en andere socialisatiesettings

- Het ouderlijk milieu is bepalender of je als kind al dan niet aan cultuur participeert, dan het opleidingsniveau.

Deze vaststellingen bevestigen dat we nóg meer moeten inzetten op cultuur en gezinnen. De sociaal-culturele verenigingen kunnen een extra duwtje in de rug geven, maar ook het lokaal cultuurbeleid.

Laat ons ook niet vergeten dat er al veel gebeurt.

- Cultuurcentra programmeren geregeld familievoorstellingen.
- Bibliotheken stellen themakoffers ter beschikking, organiseren leesprojecten en maken van de bibliotheek een knooppunt en ontmoetingscentrum.
- Stichting Lezen ondersteunt bibliotheken en verenigingen (ook scholen) die een auteur of illustrator uitnodigen. Via de lokale afdelingen van Kind en Gezin verspreidt Stichting Lezen leuke babyboekjes voor alle nieuwgeboren baby's in het project Boekbaby's.

- Musea bieden steeds vaker een ‘totaalpakket’ aan door aan tentoonstellingen workshops of ateliers te koppelen voor kinderen, hun ouders en grootouders.
- Onze grote kunstinstellingen, zoals bijvoorbeeld de Philharmonie, nemen initiatieven voor kinderen, met matinees, workshops, ...
- De Erfgoeddag schenkt de jongste jaren extra aandacht aan gezinnen. Dit jaar bieden de organisatoren zelfs een extra infobrochure aan.

Stuk voor stuk initiatieven die ouders onder de arm nemen om te participeren, samen met hun kinderen. Ik wil de volgende jaren die goesting-naar-meer nog vergroten.

(Digitalisering en cultuurparticipatie)

Dames en heren,

Een markante conclusie is dat **frequente internetters cultuuractiever** zijn. Dit spreekt alleszins een bepaalde perceptie tegen, één die ik

vorige week merkte tijdens een gesprek met hogeschoolstudenten. Zij vonden pc- en internetgebruik gevaarlijk, want het zou jonge mensen wegdrijven van actieve cultuurdeelname en de gemeenschapsvormende functie van cultuur bedreigen. Het onderzoek spreekt dat tegen. Mijn jonge gesprekspartners waren niet onder de indruk. Zij beweren dat in het onderzoek de echte *.com (dotcom)-generatie* nog niet aan bod kwam. Ik ga niet mee in een digitaal doemdenken, hoewel we zeker bewust moeten omgaan met de toenemende digitalisering.

Net daarom is e-cultuur voor mij een absolute prioriteit. Op het Cultuurforum 2020 kwam een aantal duidelijke doorbraken naar voren, waarop we nu stelselmatig inzetten. Ik denk bijvoorbeeld aan het stroomlijnen van de vele versnipperde digitaliseringsactiviteiten in de culturele sector. Dat klinkt misschien saai of technisch, maar we moeten een basis leggen om met dezelfde standaarden te werken.

Een complex punt in het digitaliseringsverhaal - o.a. omdat het om federale wetgeving gaat - is de problematiek van de auteursrechten.

Een overlegplatform met gebruikers en beheersvennootschappen kan een begin zijn om het probleem uit te klaren.

Tegelijkertijd besef ik heel goed dat we iedereen mee moeten krijgen. Dit doen we door onder meer in te zetten op **informatiegeletterheid**. Ook hier is een rol weggelegd voor de openbare bibliotheek, die informatie moet aanbieden, maar gebruikers ook daadwerkelijk op de informatiesnelweg moet helpen.

Nog opmerkelijk is dat **de nieuwe media het lezen niet verdringen**. De inhoud van de media heeft wel invloed op het lezen en het bezoek aan literaire evenementen. De verspreiding en de toegang tot de media zijn spectaculair toegenomen waardoor zij inhoudelijk sterk gedifferentieerd zijn. De hoge gebruiksfrequentie en hun specifieke inhoud maken dat de media een grote impact hebben op ons denken en doen. Ook met die vaststelling moeten we voldoende rekening houden én er op inspelen.

Het virtuele (internet) en het papier (boeken) moeten elkaar op een positieve wijze prikkelen en beïnvloeden.

Daarom zijn we voor **e-books** in een project innovatief aanbesteden van het IWT gestapt. De vraag is of het in Vlaanderen mogelijk en zinvol is om een e-bookplatform te ontwikkelen. De sterkte van dit initiatief is dat zowel uitgevers als bibliotheeksector deelnemen. Ik verwacht halfweg dit jaar de resultaten van de haalbaarheidsstudie. Naast dit e-bookplatform, blijf ik zoals u weet via het Vlaams Fonds voor de Letteren onverminderd inzetten op de gedrukte boeken.

Om tot een grotere consumptie van het Vlaamse digitale cultuuraanbod te komen, moet volgens de onderzoekers in eerste instantie dat aanbod worden versterkt of duidelijker zichtbaar worden. Ook hieraan wordt gewerkt: voor de ontsluiting van het ruime cultuuraanbod loopt met het IWT en CultuurNet Vlaanderen het **ICIS-project**. Dit project wil op termijn gebruikers met hun smartphone door het culturele aanbod gidsen.

(Cultuureducatie als smaakmaker voor participatie)

Dames en heren,

Een essentiële pijler in mijn cultuurbeleid is **cultuureducatie**. Naast ouders en gezin, speelt onderwijs een cruciale rol in de ontwikkeling van de culturele competentie van kinderen. Dit onderzoek bevestigt dat. Via het onderwijs bereiken we jongeren rechtstreeks. Ik zal samen met mijn collega Smet zoeken hoe cultuur in de school een gepaste plaats én effect kan krijgen, nl. de basis leggen voor een duurzame cultuurparticipatie.

Wat me in mijn gesprek met de studenten raakte, was hun uitspraak dat de schooltoneelvoorstellingen hen niet aanmoedigden tot meer. Integendeel. Hetzelfde voor schoolliteratuur, die werkt soms meer ontradend. Die bevinding moet alle betrokkenen aanzetten om andere en nieuwe wegen in te slaan, om nog gedrevener te zoeken naar wat wel goede instrumenten zijn om jonge mensen goesting in cultuur te geven.

Overigens moeten kunst- en cultuureducatie er ook zijn voor mensen die in het onderwijs de boot hebben gemist of voor zij die op gelijk welk tijdstip willen bijleren. Culturele ontwikkeling stopt niet na de schoolbank: het is een levenslang gegeven.

Ik wil hier een beter inzicht in krijgen. Daarom heb ik de opdracht gegeven voor **een onderzoek 'veldtekening cultuureducatie' dat een gedetailleerde, actuele landschapsschets van het cultuureducatieve veld** moet maken. Dit onderzoek wordt in juli afgerond. Ook voor kunsteducatie is een landschapstekening en veldanalyse bezig.

Cultuureducatie snijdt door alle deelsectoren van cultuur. Op dat snijvlak ontwikkelen zich tal van initiatieven. Om er enkele te noemen: Projecten leesbevordering in het Participatiedecreet, De virtuele erfgoedexpert in de klas van Faro: vb. een restaurator live aan het werk zien, de Kinderkunstendag, ...

In grote steden lopen er verschillende netwerken, sectoroverschrijdende samenwerkingsverbanden die zich bezig houden met kunst- en cultuureducatie en publieksbemiddeling. We

starten een traject die in die netwerken zal nagaan wié wélke rol moet krijgen (taakafbakening lokaal, regionaal, Vlaams).

Dames en heren,

Merkwaardig in het onderzoek zijn ook de hoofdstukken over de niet-gebruikswaarde bij waardering van cultuur en de **betalingsbereidheid** voor het gebruik van het cultureel aanbod.

De survey toont aan dat de niet-gebruikswaarde voor sport en cultuur hoog is, dat **ook niet-gebruikers waarde hechten aan cultuur**. Meer dan de helft van de bevolking staat achter de huidige overheidsuitgaven. Uit analyses blijkt dat de overheidsuitgaven voor het SMAK, Bokrijk, het kunstencentrum Vooruit een veelvoud aan baten opbrengen. Enkel voor de lokale openbare bibliotheek blijken de kosten groter te zijn dan de baten. Dit is natuurlijk het gevolg van de beleidskeuze voor de kleinschaligheid en het fijnmazig netwerk van bibliotheken en het grote en diverse aanbod van iedere bibliotheek. Wel blijken zij die lid zijn van de bibliotheek bereid om

meer lidgeld te betalen. Dat geeft dus aan dat de gebruiker wel tevreden is. Dat geldt ook voor andere sectoren.

Dit brengt mij bij de **betalingsbereidheid**. Men hoort wel eens dat de toegangsprijzen of lidgelden voor het cultureel aanbod binnen het gesubsidieerde circuit te laag zouden zijn ten opzichte van het niet-gesubsidieerde, eerder commerciële circuit. Dit kan inderdaad zo zijn. Maar de studie stelt ook duidelijk dat **een algemene prijsstijging weliswaar leidt tot meer opbrengst, maar ook de participatie doet dalen**. Bij theater zou een verdubbeling van de basisprijs leiden tot 31% meer opbrengst, maar ook 35% minder bezoekers. Bij de openbare bibliotheken leidt de verdubbeling van het lidgeld tot 75% opbrengststijging en 15% minder leden, en bij musea is de prijsverdubbeling van een toegangsticket goed voor 40% meer opbrengst en 30% minder bezoekers.

Ik zie wel iets in een systeem van **prijzdifferentiatie**. Dit is bij ons nog onvoldoende ingeburgerd. Bij een perfecte prijsdifferentiatie betalen de bezoekers volgens hun betalingsbereidheid. Dit zou meer

opbrengen zonder aan de participatiegraad te raken. Het experiment van het SMAK vorig jaar waarbij de bezoeker zelf bepaalde hoeveel hij wou betalen voor een ticket, heeft dat bevestigd. Maar, het experiment in de Vooruit, waar studenten zelf beslisten hoeveel ze voor optredens wilden betalen, bleek dan weer minder succesvol.

Het systeem van prijsdifferentiatie verdient grondiger onderzoek. Ik hoop dat een aantal organisaties het voortouw neemt om hier verder mee aan de slag te gaan. Zo neemt Locus dit mee in het traject onder de noemer “Publieke Werken” dat op 1 maart start. De cultuur- en gemeenschapscentra worden uitgenodigd om zichzelf een spiegel voor te houden. Op basis van hun zelfevaluatie kunnen de centra een **vervolgtraject** samenstellen en zich zo versterken op deelfacetten zoals financieel management, werkprocessen of competenties van medewerkers. Alle instrumenten worden ontwikkeld door specialisten, op maat van de centra.

Dames en heren,

Dit onderzoek biedt ons veel positieve resultaten. Toch moeten we ook vaststellen dat er **nog heel wat mensen niet participeren**. Als ik het net had over prijsdifferentiatie, moeten we erover waken dat er geen nieuwe financiële **drempels** verschijnen. En dan gaat het meer dan over het toegangsticket of het jaarlijks lidgeld. Het gaat ook over gepaste kledij, een drankje in de foyer, de vestiaire, ... Sommige culturele activiteiten mogen goedkoop zijn, maar mensen die in armoede leven hebben ook het recht om in te gaan op een duurder aanbod. Men moet de kans hebben om te kiezen. Daarom ondersteun ik het Fonds Vrijetijdsparticipatie dat via een financiële tussenkomst de deelnameprijs aan vrijetijdsactiviteiten betaalbaar maakt.

Ik ben ook gestart met het leggen van de basis voor een **Vlaamse vrijetijdspas**. In december is een voorstudie afgerond van een proefproject voor de vrijetijdspas in de regio Aalst. Een Vlaamse vrijetijdspas kan eenvormigheid scheppen in de veelheid van lokale

vrijtijdspassen, moet stigmatisering tegengaan en de toegang tot een breed cultuuraanbod verbreden.

Maar daarmee zijn niet alle drempels weg. Ook praktische zaken spelen een rol, zoals beperkte vervoersmogelijkheden, de toegang tot informatie, de uren van de activiteiten en de drempels tot kinderopvang. Bovendien zijn er onzichtbare, sociale, emotionele en culturele drempels, zoals de onzekerheid en de angst omdat men ongeschreven regels en codes niet kent en men vreest iets verkeerd te doen. Ik ondersteunde de brochure *'Wij blijven niet in de kou staan'*, van het Vlaams Netwerk van Verenigingen waar Armen het Woord Nemen. Daarin staan glashelder concrete drempelverlagende oplossingen. Het zijn soms eenvoudige sleutels voor de culturele sector en beleidsmakers om de toegang tot cultuur voor deze doelgroep te verbreden.

Met deze en vele andere initiatieven zetten we met vereende krachten, stappen in goede richting. De resultaten van dit onderzoek zullen ons hierbij ongetwijfeld inspireren.

Ik dank u.

Joke Schauvliege

Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur & Cultuur